

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinstvi je moč.“

„Edinost“ izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gl. 50 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr., za četrt leta 1 gl. 30 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tiskopisno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravnistvu (Veduta Romana št. 106). — Vse drugo upravnistvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopis brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici Na Opčinah, na Proseku, v Barkoli, v Bazovici, v Škodnji in M. Magdaleni žg.

ŠOLE ZA KMETA.

Kmetovati ni tako lahko, kakor se sploh misli, tudi to je vednost, katere se mora vsak naučiti in potem še le more sam sebi in svojim koristno pri kmetiji delati. Živino klati zna vsak in vendar mora tudi mesarski hlapec po par let brez plačila, ali pa prav za malo služiti. Če je treba mesarju večletne prakse temveč je to kmetu potrebno, ker kmetovanje je najtežja vednost, težja od zvezdoznanstva ali profesure i. t. d. Naš kmet zna več ali manj o postavodaji, zvezdoznanstvu, meteorologiji, narobe pa juristi, zvezdogledci in meteorologi prav nič o kmetijstvu ne umó. Umno kmetovanje je lastnina le prav v kmetijstvu izobraženega človeka, kmet te lastnosti v popolni meri nikdar ne more imeti, potrebno mu je pa, da praktično umeje vso učenost, katero si pa more prisvojiti le v kmetijskih šolah.

Najprvo učenost si pridobi kmetijski sin v ljudski šoli in ta je manjša ali večja, kakor je učitelj ali pa pametna razdelitev učnih predmetov. Mislim, da mi ni treba govoriti o nepraktičnosti današnjih ljudskih šol, ker se je v 10 letih uže o njih slabostih vsakdo lahko prepričal. Učitelj in učenec sta z urami in nepotrebnimi predmeti popolnoma preobložena, prvi se ne sme proti nepraktičnosti oglašati, drugi je pa zopet po postavah prisiljen to nepraktičnost izvrševati, to je: vsega se učiti, kar mu ni potreba. Najboljše poznajo naše slabe ljudske šole gimnazijski profesorji, ki imajo v prvi šoli s takimi učenci opraviti, ki so ljudsko šolo izvršili. Vsi pedagogi so o tem jedini, da se otrok v ljudski šoli ne sme drugoga učiti, razen materinščine, računstva, pravo in lepomisja, ter verozakona. Prej nismo imeli izobraženih učiteljev, učili so večinoma le duhovni pa se je veliko in po ceni storilo, dandanes so učitelji zaradi nepraktičnih šolskih postav občinam le težek davček. Da so duhovno popolnoma iz ljudske šole izrinoli, to je bil strašno nepraktičen liberalni in le začasni čin liberalnih pedagogov. Le nekoliko popravkov je bilo potreba a ne povsod toliko novega davka. Šolske priklade so poskočile uže na več od 30 odstotkov davka in ljudska šola se ni za polovico povzdignola, drugi trde, da je še slabša od prej. Taka preuredba ne vodi do srečnejše bodočnosti, ampak v narodni propad.

Šolski nadzorniki bi ne smeli biti zato na svetu, da bi le na izvrševanje postav pazili, ampak oni bi morali vspeh zabilježevati in na vsako nepraktičnost postav vlado opozarjati; tega zadnjega pa ne smejo, zatoraj je njih služba le velik davček davkoplačevalcem. Čudno je to, da je nadzornik ljudskih šol plačan od kmeta, odvisen pa od samega ministra. Tudi ta zavod premnogih šolskih nadzornikov se mora v kratkem podreti.

Preidimo hitro dalje do učitelja samega, ali ugaja kmetu ali je kmet z njim in učitelj sam seboj zadovoljin?

Ljudski učitelj naj bo izobražen toliko, da zna v ljudski šoli podučevati in s kmetom samim podučljivo občevati, njemu je treba znati materinščino, računstvo, pravo in lepomisje, orglanje, kmetijstvo in telovadbo, potem praktično prirodopisje na vse strani. Poglejmo malo v naša učiteljska, kaj se vsega tam uče i neučé.

Pedagogika ko glavni predmet ima zadosti ur in se tudi dostojno uči, nemški jezik mora povsod ko nepotreben predmet na škodo vsem drugim predmetom za potratu časa na prvem mestu biti i naši nadzorniki so za njega bolj nego Bismark uneti ter misle, da je brez tega jezika učenost nemogoča. Minister Stremayer želi, da vsak učitelj nemščino popolnoma umeje i zato se mora vsak dan v glavo vtepati. Mnogo nas je dobrih Avstrijcev, katerim nam znanja nemškega jezika ni treba in vendar smo lahko izobraženi, mi moramo biti najprej Slovenci, in h krati Avstrijci brez nemškega jezika.

Ali je treba ljudskemu učitelju znanje logaritmov in družih tacihi smešnosti?

Ljudski učitelj, zapustivši učiteljske, moral bi kmetom svetovalec biti in se sam tudi s kmetijo pečati, kar je pa nemogoče, ker se na učiteljskih le malo kmetijstva uče in potem učitelji po nadzornikovej volji iz enega kraja v drug prestavljajo in kmetom s tem davke množé. Pri nas vladajo preveč uradniki in premalo davkoplačevalci. Ali se to ne dá spremeniti? Ker ljudski učitelj ne ustreza kmetovim zahtevam, zatoraj ne more kmet učitelja pripoznavati svojim dobrotnikom, ampak le breme mu je, in ker je učitelj bolj za gospodski srednji stan izobražen, zato je tudi sam z svojo osodo nezadovoljin, on je človek na nepravem mestu. Tako na primer lahko naveden praktičen primerljaj: ljubljanska c. kr. kmetijska družba se čudi, da učitelji ne uče ljudstva, kako bi se dalo v vsaki srenji zadosti divjakov sadnega drevja vzgojevati, da ne bi občine kmetijske družbe o tej zadevi nadlegovale. Da sem jaz tam sedel, gotovo bi bil vprašal, kako se more to zahtevati od ljudskega učitelja, ker se ni nikdar tega učil. Pri zelenej mizi je lahko govoriti.

Drugi učitelj našemu kmetu bi moral po нравnih zakonih duhoven biti, on je najprijavna oseba, ta vpliv so hoteli z novimi tako zvanimi liberalnimi postavami uničiti, ali pride čas, ko se bo moral ta vpliv še razširiti. Naš kmet dela, kakor se je učil od svojih roditeljev, vedno po starem kopitu, še celo vera se ne dá na tak način čisto nepokvarjena ohraniti, še manj pa znanje o kmetijstvu, če tudi imamo tukaj znanstvo, koje napreduje, vera pa ostane vedno ista. Mladeniču se lahko vera vcepi, pa še le, ko je uže starec, pride do spoznanja prave njene vrednosti, isto tako je pri kmetiji, mlad gospodar misli in ima voljo vse prav narediti, toda še le starec pride do spoznanja, da je mnogo napak naredil. Oče, ki ni dovolil svojemu sinu nikdar nobene besede pri sogospodarstvu, ni dobrega gospodarja odgojil, zatoraj so takih kmetov sinovi, ki še le po smrti svojega očeta gospodarstvo prevzemo, večinoma s početka slabi gospodarji, ali celo vse svoje dni. Pri velikih grajščinah je evasement od stopinje do stopinje, kar je edino pravilno, da se bodoči oskrbnik vsega praktično navadi. Jako nevarni so novinci prišedši iz šol pri praktičnem gospodarstvu, oni se še le uče na gospodarjevo škodo. Koliko imamo takih kmetov, ki ne dadó nobenemu svojih nijedne besede veljati; kmet, ko neizobražen človek, od narave odgojen, moral bi v svojem življenji imeti svetovaleca, ki mu v vsem zaupa in to je duhovnik, on vse take neprilike lahko odstrani.

Doslej se je ustrezalo kolikor toliko vsem zahtevam vsakega stanu, le na zahteve kmeta, vzdrževalca vseh stanov, ni se skoraj nikdo oziral, kmet je in je bil le molzna krava. Posvetna in duhovska oblast naj pomislite, da kmet živi vsako bitje na svetu, državi je vedno najkrepkejša podpora in duhovno pobožniša ovca. Reši kmeta materialno in rešiš ga uže tudi duševno.

Rodovitnost zemlje vsak dan pojema in vsak dan večje so kmetove potrebe, katerih mi ni treba popisavati. Državna blagajnica se polni in kmetov žep se prazni, gledimo, da se naredi narobe, potem bo boljše za vse. Najmerodajnejših oseb za ljudski napredek ne smemo iskati pri političnih uradnih, sodnijah i. t. d., ampak le v sredini kmetov in to so duhovniki in ljudski učitelji; oni bi morali kmeta o nerodovitnosti zemlje podučevati. Uže dandanes se zapazuje, kder je duhoven dober kmetovalec, da ga njegovi farani povsod posnemajo in so materialno tudi v boljšem stanu in isto tako narobe, izgledov nečem naštevati, ker resnica oči kolje.

Ker se je kmet najkasneje sužnosti otel, ker je kmetijski stan najzadnji na svetu, on ima pri nas še le 40 let, zatoraj se je prej za vse druge stanove skrbelo in najzadnji pride kmet na vrsto, pa kadar pride do pravega spoznanja samega sebe, vedel bo ko najmerodajnejši državni faktor tudi svoje pravice pridobiti; on ne sme biti zaradi drugih stanov na svetu, ampak drugi zavoljo njega. Kdo živi meščana, trgovca in uradnika? Uradnik po mestih trgovce in obrtnike bogati, a plačuje ga kmet. Kmet se more primerjati s travo, ki je mej vsemi rastlinami najmanj čislana in vendar najkoristniša. Vsaka vrtnica je od trave odvisna, od tod je nje življenje. Kmetijski stan vzdržuje največ duhovnov, največjih naših buditeljev, on potrebuje pa tudi največ duševne podpore, zatoraj na delo in priborimo mu po postavnem potu šolske postave, da se bo tudi od duhovenske strani za materialno njegovo blagost moglo delati. Dajte nam postave, po katerih se bo v semenišci kmetijstvo učilo, potem bomo imeli proti vsaki nevarnosti vojaka in generala, duhovski stan ima tu največjo bodočnost za utrditev svojega zaslužnega vpljiva. Tu je orožje, vsa druga pota so uže pometena. Zamuda se sama kaznuje.

Država sama bi morala biti najvažnejši faktor v povzdigo kmetijskega stanu, doslej je delala vlada proti napredku, ker nje namen je bila le germanizacija, za vse drugo se je le malo brigala. Omika je sredstvo k boljši bodočnosti, tu se je pa sukala sto ali več sto let le okoli nemščine in še dandanes nismo pri kraji; da so temu mnogo bivši naši državni in tudi sedanji deželni poslanci krivi, tega ne bo nikdo zanikal. Oni sami so nemško izobraženi in mislijo, da mora vsak izobraženeo nemški znati, oni in večina Avstrijcev nas je napačno odgojenih, mi smo pokvarjeni vsled nemške omike. Pri volitvah naših poslancev so nam največkrat duhovniki pokazali, da znajo dobro ljudstvo voditi in tako naj tudi v bodočnosti še delajo, ker nam pojde vsak dan za važnejše stvari. Da pa duhovniki pri tem važnem opravilu starodavni svoj vpliv ohranijo in ga še okrepe, treba, da se kmetu na materialnem polji prikupijo s tem, da ga podučujejo v kmetijstvu; potem bo razpor mej kmetom in duhovskim stanom nemogoč.

Podlistek.

MOHAMED.

Njegovo ponočno potovanje.

Pravijo, da je bila noč, ko se je to godilo, strahovito temna in tako tiha, — kakoršne niso videli še poprej.

Ni se čulo ni petelinovo petje, ni pasje lajanje, ni sovikanje sov in tuljenje divje zverine. Celó voda je utihnola in veter se polegel.

Vsa narava je bila tiha in zdelo se je, da je vse pomrlo.

O polnnoči pokliče Mohameda glas, veleč mu: „Zbudi se, zaspanec!“

Angelj Gabrijelj stoji pred njim.

Čelo mu je bilo čisto in jasno, obraz mu je bil bel kakor sneg, lasje so se mu sipali čez pleča, peruti sti mu bili bliščečebel, oblačilo mu je bilo obsejano z biseri i zlatom.

On dá Mohamedu posebnega plemena in izrednih lastnosti belca, ki ni bil podoben nobeni živali, kar jih je Mohamed doslej še videl, in resnično se ta popis ne njema z nobenim poprej popisanih živali. Imel je človeški obraz, čeljusti pa konjske, oči pa so mu bile hijacintove barve ter se lesketale kakor zvezde. Imel

je orlove peruti, ki ste bliščobe lesketali; vsa njegova podoba se je svetila od biserov in dragih kamenov. Konj je bil ženskega spola ter se je imenoval zaradi silne bliščobe in neverjetne hitrosti „alborak“ ali „bliak“.

Mohamed hoče zasesti to nadnaravno kobilu, ko pa z roko seže po njej, umakne se mu in se brani.

„Miruj borak!“ reče Gabrijelj, „časti proroka božjega!, nikedar te še ni jezdil nihče, ki bi ga „Allah“ bolj ljubil.“

„O Gabrijelj! odgovori borak“, ki je imel prečudoviti dar govora, „nistem li nekdaž Abrahama nosila, ki je šel obiskat svojega sina Izmaela?“

„O Gabrijelj ni-li ta posredovalec in oznanjevalec vére?“

„Tako je, borak“. Ta je Mohamed Ibn Abdalah, sin srečnega arabskega rodu, mož prave vére. On je prvi Adamovih sinov, največji izmej božjih poslancev, pečat prorokov. On móra vsem stvarim posrédovati, predno morejo priti v raj, na njegovi desnici so nebesa, plačilo onim, kateri v njega verujejo, na njegovi levici pa nevernikom ogenj, v kateri pridejo vsi, ki se ustavljajo njegovemu nauku.

„O Gabrijelj“, prosi borak „pri vaju veri te rotim, prosi zame na ustajenja dan.“

„Veruj mi, borak!“ reče Mohamed, „da se bodeš veselil gotovo z mano v raji.“

Po teh besedah se konj približa Mohamedu, ta sede nanj, i dvigneta se visoko nad Meške gore. Ko letita kakor bliak mej

nebom in zemljo, zakliče Gabrijelj glasno: Stoj! Mohamed, hodi nazaj na zemljo, moli in prikloni se dvakrat.

Oba gresta na zemljo in ko Mohamed odmoli, reče: O prijatelj in zapovednik moji duši! zakaj si mi velel moliti na tem kraji?

„Zato, ker je to gora Sinaj, na kateri je Bog z Mozesom govoril.“

Zopet se dvigneta ter letita mej zemljo in nebom, in Gabrijelj reče drugič: „Stoj! Mohamed, moli in prikloni se dvakrat.“

Stopita na zemljo. Mohamed odmolvši reče:

Zakaj si mi ukazal na tem kraji moliti?

„Zato, ker je tukaj Betlehem, kder je bil rojen Jezus, Marije sin.“

Po zraku letita dalje, dokler zaslišita glas od desne strani:

„O Mohamed! postoj še malo, da s tabo govorim, izmej vseh ustvarjenih bitij sem ti najudanejši.“

Borak pa teče dalje, Mohamed si ga ni zdrznel ustavljati, zdelo se mu je, da ga ne sme, ampak le Bog, vsemogočni in veličastni.

Sedaj se čuje od desne strani drug glas, ki mu veleva z enacimi besedami, naj postoji, ali borak teče in Mohamed se ne ustavlja.

„Sedaj zagleda izredne lepote devojko, ki je imela vsega posvetnega blaga v preobilici.“

„Čakaj malo, Mohamed! da s tabo govorim, ki sem ti najudanejša izmej vseh posvetnih bitij.“ (Dalje prihodnjič.)

Za učitelja ljudstvu je naj sposobnejši oni stan, ki ima enake politiške nazore kakor kmet sam. Znano je vsakemu iz narodnega gospodarstva, da je kmetiški in duhovski stan naj konservativnejši, eden in drugi se drži starih navad naj dalje, vsak jih čez za vedno ohraniti. Kmetijske šole ali pa nadaljevalne kmetijske šole, katere bodo dečki, stopivši iz ljudske šole, in odrasli kmetje obiskovali, morajo sposobne učitelje imeti, ki kmeta ne stanejo novega davka, in to se opet le duhovni in ljudski učitelj. Posvetni liberalni učitelji bi v tacih šolah preveč prostora imeli pri vsaki priliki se ob vero zadeti, kar bi narodu le v kvar bilo; ker bi pa duhovniki tudi pri tem učenju sodelovali, moral se bo učitelj preliberalnih nazorov ogibati. V tacih šolah naj se učé vse kmetijske stroke, katere so za ondotni kraj, to je, kar kmet tam potrebuje.

Mislimo si ekonomo prvo leto v novi službi, kaj počne? On se bo eno ali več let samo orijental in potem se le delati počne, ker znano je, da mora vse posebnosti vsakega kraja dobro preštudirati in se le potem je uspešno kmetovanje mogoče. Učitelji kmetijskih šol morajo isto tako vse krajne posebnosti spoznati, potem se še le na krajne razmere morejo ozirati; splošno učenje je kmetu pogibeljno, on bi mnogo zmot naredil in bi se potem proti šoli obrnel. Duhovni so pa edini, ki najdalje v eni in isti županiji ostanejo, oni poznajo najbolje ljudstva značaj, najboljše krajne razmere, kar je pri podučevanju jako koristno.

Tudi ljudski učitelj bi se rad tega ozira ne smel premetovati, kolikor dalj v enem kraju služi, toliko več koristi in tako si sam zboljša tudi materialno svoje stanje brez vse deželne pomoči na blagost deželi in ljudstvu, kateremu služi. Vsak učitelj bo gledal, da se v kraju, kjer mu je vseči, stalno naseli; kmalu bo imel kmetijo, varčnost je tacemu tako rekoč priložna, in tako on more z izlednim kmetovanjem mnogo sosedom koristiti. Proti prestavljanju morajo naši poslanci govoriti. Goste službe, redke sukne, ta pregovor je tu na pravem mestu.

Dopisi.

Iz Temnice na Krasu, dne 29. marca.

Moj jurist Nikodem, Slovan od pete do najvišjega vlasca na glavi, zvečerni mi tovariš i podučevalec, zdaj ozbiljen kakor grški Kronos, zdaj smešec, ko Jean Paul, iz čegar pogovorov, ako želite, Vam večkrat kaj sporočim, imel je sinoč politikarsko žilo ter mi je dejal: „Pozor, brate! Meju dvema stoloma, nemškimi i vlaškimi, skrajnim nam primorskim Slovincem, ne vem ali stoječim ali sedečim, odločen je imeniten a tudi malo varen položaj“. Slaven spanjsk dramatik je nazval jedno dvojih iger: „Zivenje je sanje“. No, pa to je le pesniška resnica. Blagor mu, komur se le sanja. Naj pa tudi kedo spava trdo ko drva, kedar Bismark se svojim politiškim telefonom ali dalekoglasnikom zatrebenta na vse štiri vetrove, mené, da je pravcati sodnji dan, predrami se i naglo poskoči. To je strašanski železni mož pruski, ki vojsko, ako se mu le zljubi, po vseh kotih Evrope izdere. On je sicer polen miroljubja, i prav v zadnjih časih je podoben največ priletnemu i bolehatemu levu v basni, ki je pa imel zbog še krepke telesne sestave pod lačnim požiralnikom vrlo čvrst i zdrav želodec, da je nič nevarnega ne sluteče pohodnike v brlogu napadal i na tla pobijal. Toda Avstrija bodi lisica, ki je videla sledi noter v brlog, ne pa tudi nazaj obrnenih stopinj; naj nekateri dunajski Pinčev-i Minčev listi izraelskega pokolenja misle, kakor hčejo o tej stvari. Bismark je sedaj, dejal bi, pevodja evropskih diplomatov, liki je bil o svojem času Napoleon III. A žlobudrivi Bečanje so prorokovali o njem po besedah bankovčevih: „Ein Gulden“ tako-le: „Ein jeder Napoleon geht unter, lange dauert es nicht“. (Vsak Napoleon pogine, dolgo ne traje). Mili bože, kedo, ako je krščen, želi komu toliko hudega na telesu i osobito, ako bi moral iti nespravljen v krtove doline, tudi na doži? A kedo pa more ustaviti ono skrivno roko, ki vseialno nahne po tacih možeh, ki imajo po več sto tisoč lehkomiselnjo, iz puhle častilakomnosti ali dobičkarije, i akopram v vojski, toda napadajočej, umorjenih ljudij na svojej vesti? Kedar Bismark zagode — kar je največ čudno —, kar vsi diplomatje zgrabe svoje štrumente, ta flavto, ta klarinet, ta fagot, celo jezni bas se telefona ustraši ter svoje glase z njim boječ pomeša. Le da nij zamere. Nazadnje še veliki boben s pokrovcami — občno nemško menjenje — pritisni, i grozoviti koncert je nared. Na visocem diplomatičnem odru gosti pa je kaj labko: a na nizkej trdeji zemlji meju svinčenimi ticami i v smodniškem meglenu podnebnji plešati, to pre, da je hencano težavno i celo, tako se trdi, smrtonosno. O tej točki se še kedaj, ako Bog dá, temeljito pogovoriva. To da krivica nosi nže v sebi seme slabega izida, i če je res, kar Schiller pravi, da je vsak izid sodba božja, smemo pričakovati prav za gotovo, da niti Pruska, ker je nekam dorastla samo z Bismarkom, nikalnim demonom, tmo ljubečim, v temi tvorečim duhom; niti Italija, obogatevša z nigar zaslišanimi usurpacijami brez posebnih junaštev i s čudnimi koncesijami, ne dočaka prav ugodnega zaželenega sadu. Ne verjemi pa, da Bismark spi, kedar malko zameži. Gotovo, da ko Jupiter na Olimpu bliske ureduje i šteje i da kakor ona osoba pri francoskem tragikarji sam sebi v samotji pravi: „Ne boj se, duša moja, le še eno samo hudo delstvo, potler nič več ne!“

Za nocoj še nekaj o vlaškem politišnem klinovem močniku, nadaljuje sedaj moj Nikodem.

Meni zbog čudno nazvanega močnika začudivšemu se, to-le pove: „Lačen vojak je prišel nekedaj darova prosit h kmetici“, ki ga pa ko sicer znana stiskavljia meni s tem odpraviti, da mu reče: „Nemam prav nič, kaj bi ti dala?“ Prazni vojakov želodec pa se s to prazno žlico ne dá napitati. „Mamka — sili zviti vojak — res je, hudi časi so; a vendar mislim, da bi bilo prav, ko

bi videla, kako se klinov močnik uha. Rad bi vam pokazal, kako se tak napravi, ako hočete“. Kedo bi začudenej i radovednej ženski bil bolje ustregel, nego ta prepekani ptič? „No pa — nadaljuje vojak — napravite ogenj, nalijte ponev i dajte nekaj pestij pšenične moke“. Vse se ročno zgodi. Na to dobi vojak še malo po malo soli i zadosta jaje i masla. Vojak le še čist lesen klinček v ponev potisne, ter pojé, ko je vse dognano, zvito smehljaje se pod muštacami, dobro zabeljeno skuhanino. I ženska vidé, kakošen je klinov močnik, nadari se posebe nasičenega goljufa. — Lej, ali nij prav taka z Italijo? Najpreje: Piemonte, potler: Italia unita, i nazadnje še: Italia irredenta. Vladi mené, da ker je uže nekaj slo po godi, da se izvrši še zadnji akt te prečudne njih politišne komedije. A klinov močnik nij še dokuhan, i tudi ne bode. Vendar pozora nam je treba, da nas viharni časi ne dobodo nemarno spečih, kakor zaspana evangeljska dekleta. Da da, grenke skušnje naj nas učé; kajti se smo kakor zakleti v misel, čes, Bog vé, kako smo varni. L. 1866. je odgovoril nemšk, sedaj upokojen solnik, ko je prišel visje c. kr. realke v Gorici ogledavat, necemu profesorju, ki je trdil, da je vlaški general Cialdini blizu, i da bi se morala šola zapreti, strašno hladnokrvno tako-le: „Res nij, kakor se sliši, Cialdini daleč; a kaj nas to briga?“ To je zgovorna ilustracija k opravičenjej trditvi, da je Avstrijec še prepošten i zato prelahkoveren mimo nekaterih zvutih sosedov. Na sama zagotavljanja, kakor od italijanske strani, kder vlada kakor smo videli pri neki svečanosti v Rimu, rovarjem malo da ne na skrivnem potuho daje, nij se zanašati. Povedal mi je ondan — nadaljuje Nikodem — jeden mojih prijateljev, da je pisal lani v neki časopis, da italijanska vlada ne more biti prav nedolžna pol. demonstracij proti Avstriji i da je to učeno dokazal; a njegov redaktér, kakor se vidi, historiska glava i veleumen, da je kaj, i o kojem bi Lessing dejal: „Sie sind ein grosser Politiker, und belesen wie der Teufel!“ potisnol je na mestu svoje glave učenit ta spis v kos, ančes, kaj takega nij mogoče. Sedaj je pa vrabcem na strehi znano, da se ta mogočnost uresničava. Nepričakovano je mogoče. Ondan je dobil ruski car celó v lastnem žepu republikansko proklamacijo.

Sosedje se oborožujo — povzame zopet dohtar Nikodem — zato se ne morem zadosta načuditi onim avstrijskim parlamentnikom, ki so izpodbijali predloženo postavo zaradi povečanja armadnega stana. Politično ravnotežje to zahteva, da si je posebnih žrtve treba; a potreba je mogočen, neodpravljen duh s plammim mečem v roci. Hoteč se mu postaviti, opekeli bi se. Vidi se, da tolikanj napadani Schönnererizem vzeme večkrat tudi telo na-se, saj na prav očiten videz, čé ne druga.

Italija pa — tako sklepa s plamtečim pogledom moj jurist Nikodem — naj se váruje, da se jej ne zgodi ko onemu psu, ki je plavaje i s kosom mesu v gobci zagledal v vodi drugega psa z mesom meju zobmi — svojo podobo — i ki hlastnošaj po bratčevem mesu, da bi imel obadva kosa, zgubil je še svoj kos iz gobca. Nij treba jej nikakor misliti z grofom Andrassy-jem (čegar ime je rajski Antonelli dovtipno raztolmačil tako-le: „Andria, si!“ — pojde —), da so Slovani i osobito Slovenci na meji kakove ničle, naj kapreski stavec Garibaldi republike blagoslavja — nazovimo ga zbog tega zbesnelim politišnim popom — i naj se tam na samotnem otoku véde še tako pripravljen, da bi smel kak nov Pendemento o njem zapeti:

„Chi è colui che solitario, e in vista
Giace all'ombra di un'elce annosa e bruna
Col ghigno ai labbri e con la sferza in pugno?“

Prašati bi bilo najnovješe italijanske historike, kateri vide v stranah, ki je hočejo Avstriji ukrasti, še predrimskodobne kraje: odkod vruga ste si je naročili? Odgovor na to bi moral biti štramast ko onega Ogra, kojega v Beč prišedšega, so dunajski ptiči vprašali: „Baratom, kako se ti kaj dopada naš zvonik sv. Štefana? Lep je, lep — dejal je ves osupli Ogor — gotovo ste ga iz Pariza ali Londona dobili“.

Velika nesreča za naše stoletje — podučuje me moj Nikodem — je pa brez dvombe to, da služita največji diplomat i največji vojskovod sedanjih časov — Bismark i Moltke — v enej, nam sovražnej iz principa i zato vse prezirajočej državi, i ker se v Bismarku neki peklenak i škodoželjni duh šopiri, nij dvombe, da vzdasta oba omenjenca za jednega Napoleona I., pri čemer si le to v veliko srečo štejejo, da je Bismark cvet svojih let nadživel, i da nemški cesar Viljem, po naturi iz bolj mehke rude od svojega kancelarja, i bridko podučén, da je vsemogočen sodnik na višavah, i to sicer vsled jokavrednih privatnih izkustev, barzinskej hidri marsikak črtež prečrta i jej tako marsikako veselje skrha. Bismark je namreč natura, ki bi se na razvalinah podrtega, puh nesrečnih mrličev na višek pošiljajočega, i v strašnej osamelosti ležéčega mesta še smijal prav: gemütlich; i to še sedaj v svojej priletlosti, ko bi bilo čas pokore. Toda ne jemljimo mu v zlo, on dela po svojem železnem srci, mi pa se ga varojmo, da ne zabrede v našo pravno sfero. Zastran Italije irredente bomo pa pozorni. *)

*) Prosimo; jako nas bo veselilo. (Urel.)

Na Proseku, dne 31. marca.

Naše razmere so v resnici take, da skoraj ni mogoče verovati, da je naša okolica v Avstriji, v svobodnej Avstriji, o katerjej se uže leta i leta trdi, da je najsvobodnejša država. Ako se oziramo na tukajšnje osobne prostosti, katere so vsacemu državljanu brez razločka postavno zagotovljene, mora se nam bridko delati.

Komu ni znano, da prebiva v tržaškej okolici sploh le slovensko ljudstvo, ljudstvo, ki je z dušo i telesom avstrijsko, rodo i domoljubno? Komu ni znano, da prav zaradi tega „greha“ nekaterim magistratovcem ni prav nič priljubljeno? Nečem navajati o tem dokazov, saj so nekatere dogodbe zadnjih let to večkrat

javno dokazale, saj so vsem v spominu še slovenski i laški pripori. So taki ljudje, ki bi radi vsacega človeka, ki se zdrzeva slovenski misliti, ki zapoje kako domačo pesem, ako mu iz vesellega grla celo „izdajski živio“ uide; so taki ljudje, pravim, katere to tako peče, da se masčujejo kder i kader morejo, ker jim slaba vest i hrepenenje na ptuje ne daje ni miru ni pokoja, ni po dnevi ni ponoči.

Naj tukaj naveden neko žalostno dogodbo, katera se je zgodila na velikonočni ponedeljek zvečer o polu devetih tukaj v Proseku. Zapišem jo tako, kakor jo pripoveduje vse ljudstvo, a nemam namena s tem motiti sodniške preiskave, ker nadejam se, da pride tam resnica na dan.

Kaker povsod na kmetih, tako se tudi tukaj kmečki mladeniči ne morejo kratkočasiti po kavanah, gostilnicah ali glediščih, kakor se to goči po mestih i trgih; zato pa se po vesednem trudapolnem delu na večer zbirajo na kakem prostem kraju na vasi, da se mej sabo razgovarjajo, kako uganejo i katero zakrožijo i tako pozablajo dnevnega truda. Tako navado imajo tudi proseški fantje menda uže od tiste starodavne dobe, kar Prosek stoji i doslej jih v tem nedolžnem veselju še nobeden ni motil. A zdaj je to drugače. Tržaški municipij je glavnim policajem postavil v Trstu necega fanatičnega postalijančica, kateremu je dana tudi ta oblast, da ima pod svojim poveljstvom tudi žandarmerijo, da sme mirne prebivalce i davkopllačevalce kakor hudo delce v železje uklepati.

Po Proseku i bližnjih vasih gre od nast do ust ta-le dogodba, katero vestno poročamo, kakor se pripoveduje:

Na velikonočni ponedeljek so šli nekateri mladi možje s Proseka v bližnjo vas na kozarec vina i ko so se na večer o polu devetih domu vračali i na poti eno zapeli, zakadili so se vanje brez vzroka žandarji i vojaki z nasajenimi bajoneti, najprej enega, ki je bil nekoliko vinjen, zaplenoli, potem drugega, tretjega tako, da so jih sedem nabrali. Ljudstvo je zaradi tega zelo razkačeno. Da so se po desetjej uri domu vračali i slovensko pesmijo kateremu Lahonu ušesa žalili ter ga v laških sanjarjih motili, naj bi uže bilo; da se pa krati osobna svoboda, da se ob 8^{1/2} uri domu gredoči i pojoči pošteni ljudje kakor hudo delci po dolgem i počes poveznjo, po cesti i po mestu gonijo, tako ravnanje oboja ljudstvo sploh, ker prestopa res vse meje. Ako vlada k malu ne zapreči takega postopanja od strani žandarrov, bati se je hudih nastopkov.

Razburjeno ljudstvo zahteva, naj se vsa ta dogodba natanjko preišče, da pride na dan, kedo je vse to provzročil, kedo je i zakaj vojaške patrole v vas poklical, ker ni najmanjšega nerada ni bilo.

Pravijo, da je neka osoba, katera se z vsemi potrebnimi i nepotrebnimi rečmi peča, le z medicino ne, temu največ kriva i sum tudi letf na nekoga, katerega magistrat plačuje.

Politično društvo „Edinost“ je vsled splošne nezadovoljnosti z mestno policijo v okolici uže pred leti prosilo slavno vlado, naj pod svoje področje vzame policijo, ali brez vspeha. — Dobrot mestne policije in okrajnih glavarjev, teh stebrov laške kulture i propagande, sita je okolica uže do grla. Njih dela bo treba pojasniti kde drugej; kakor pričakuje ldrja boljših časov, tako tudi naša okolica.

Iz Podgrada, 1. aprila.

Več požarov je bilo zadnji čas v našej bližini. Jedne vasi je pogorelo skoraj polovico, v drugej nekoliko hiš, na tretjem mestu gozd, na četrtem zopet pašnik z nasadom mládja itd. — Dne 25. m. m. rano je uničil ljuti ogenj 15. gospodarjem v Podbežah vse imetje. Pogorelec je bilo baje 14 zavarovanih.

Podbežci naj bodejo v izgled mnosim nemarnikom, ki svojega imetja ne zavarujejo. Mej 15. oškodovanci 14 zavarovanih — to kaže, da ljudje ne spoznavajo le velike koristi zavarovalnic, temuč da se tudi v istini zavarujejo. Res je sicer, da presega škoda zavarovani znesek, ali najmanja pomoč izda v takej nesreči mnogo. Zato ne moremo hvaliti nobenega za skrbnega gospodarja, ako ne zavaruje svojega posestva.

Poleg zavarovanja treba tudi skrbeti, da se nesreča ognja odvrača ali vsaj omeja. Vendar je to skoro nemogoče brez gasilnih priprav, katerih pri nas žalibog nij. V prvej vrsti bi potrebovali brigalnice (ali „špricance“). Pri velikej revščini pa je nij moč kupiti. Brez denarjev jo lahko dobimo! Zavarovalna banka „Slavija“ je dala uže več občinam brigalnice brezplačno zato, ker se je mnogo gospodarjev pri njej zavarovalo. Mar nij tudi pri nas to mogoče? Vsak bi se moral zavarovati pri poštenej banki „Slaviji“ (pri g. učitelju v Hrušici) in ona nam bi gotovo pripomogla. Drugo manje gasilno orodje, ki je tudi potrebno, pripravi se z nevelikimi troški.

To se vé, za gašenje treba tudi vode in te navadno manjka, da si brez nje niti živeti ne bi mogli. Vsaka vas bi morala posebno skrbeti za vodo ljudem i živini z vodnjaki i lokvami, kar bi sicer mnogo stroškov prizadevalo a silno potrebno je. Tudi bi sl. vlada gotovo pripomogla pri tacih delih. Večkrat kedo toži, da so bivalce nekdej pred vsako hišo luže a da so se morale zasuti in da je zato tako pomanjkanje vode pri požarih. Nu, da so se te luže večinom odpravile, to je pa na drugej strani velike koristi. Zarad mnogih boleznij, posebno kužnih, zaradi snage i javne varnosti se je moralo to zgoditi. Zato jih treba nadomestiti z velikimi lokvami, kjer bi se živina napajala i bi bilo tudi vode v slučaju nesreče ognja. Velikomunci n. p. hvalevredno gradijo nov studenece, da si imajo uže jednega i veliko lokev.

Nepredvidnost je največkrat uzrok požarom a vendar se marsikdo še nij spametil. Gospodarji morali bi ostro paziti na svoje družine i služabnike, da ne nosijo petroleja v hlev i na oder in tudi ne druge odprte luči.

Največ hiš kritih je še slamo in navadno so še tako skupaj stisnene, kakor bi jih bil kedo na kup zmetal. Ako se jedna užgé, je v trenutku polu vasi v ognji. Hiše z opeko (žlebeci) krite so

dober pripomoček proti razpasenju ognja. Vendar se marsikateremu kmetu še niso priljubile; nekoliko zaradi tega, ker misli, da se mora stare navade držati, nekoliko zaradi stroškov in tudi, ker se mu seno pod slamnato streho bolje shrani itd. Vendar vse take pomisleke preмага velika korist opeke v nesreči in sploh zavest, zmanjšati si velikansko skrb za svoje imetje.

Ker menimo, da je naša dolžnost kazati narodu njegove napake, kazati mu, kako bi se odstranile, napisali smo te vrstice. Tedaj: previdnost, zavarovanje, gasilno orodje, voda i streha z opeko, to so glavna sredstva, braniti se ognju ali manjšati nesrečo. Naj bi gospodarji vse to dobro premislili.

Konči naj še omenimo grde navade, zažigati suho travo na pašnikih, senožetih i v — gozdu. Kdor to dela, vreden je ostre kazni. V gozdih povzročajo požari velikansko škodo, uničujejo v nasadih mladje, ki tako lepo i veselo raste, mnogokrat pa preté celó vasém. In paljenje se vedno ponavlja. A brezskrbnih ali hudobnih zažigalcev pravica navadno ne dobi v roke. Vestni kmetje bi morali jih sami gospodski naznanjati, ako za nje zvedó, ker brez kazni se ne bodo lahko spametovali.

V Trstu, dné 5. aprila.

Velika „beseda“ pol. društva „Edinost“ in tržaške čitalnice v saboto 3. t. m. v gledišči „Fenice“ se je izvršila vrlo dobro na našo popolno zadovoljnost. Vdeležilo se je besede kakih 3000 ljudi večinoma boljsega, naobraženega občinstva. Videli smo družino c. kr. namestnika, županovega namestnika, vojaškega poveljnika fml. Šmigovca, več dvornih svetovalcev, višjih uradnikov in družih imenitnih gospodov. Veseljem smo pozdravljali svoje blage brate sežanske, brežinske, goriske, postojnske, senožeške, razdrtiške, rakiške itd. Mnogo družih, ki se niso mogli udeležiti besede osobno, poslalo je blagovoljne darove v novcih po 50, 20, 10 in 5 goldinarjev. Številom obiskovalcev in novčnim vspehom morate biti narodni društvi zadovoljni, saj se je obilo nadaril nju hvalevredni trud.

Ni le blagi namen te besede privabil toliko občinstva, tudi objavljeni spored je vzbudil, mislim, marsikomu željo, naj se vdeleži mikavne zabave. Da res, kdo bi se tudi ne radoval mičnim, umetniško dovršenim sviranjem godbe polka baron Hessovega, koje poučuje in vodi nje kapelnik g. Miliér s tako natančnostjo, da se mora vsakdo čuditi človeškemu umu, ki kaj takega izvršuje. Nisem sicer večak, toda reči vendar smem, da v Trstu se ni še čulo tako umetniško dovršenega sviranja, in ponos kapelnikov na njegovej godbi je slaven. Občinstvo ga je odlikovalo burnim ploskanjem zahtevaje opetovanje vsake točke, ali da bi ne trajalo predolgo, opetovalo se je le „Sanje“ s solo citer.

Kdo bi se ne radoval dalje mičnim, nežnim, umetniško dovršenim petjem naše krasotice, slavne velepevkine gospe Milke Grbčeve? Ko je nastopila oder, pozdravilo jo je občinstvo burnim ploskanjem. Res, neka čudna, nam neumljiva, čarobna mašč živi v genijih! Komur je bila uže čast videti visoko, vitko rast drobnim licem gospe Milke Grbčeve; slušati milim, nežnim mehkim njenim melodijam, ki budé nepopisljive čute človeškemu srcu, zdi se mu, da vidi nebesko bitje, nebesko vilo, ki oblažuje svojim glasom male zemljane. Ali, kaj bi se trudil, slaviti nebesno vilo! Moje pero je preslabo, moj um nezadosten, da mu ni najti pravih pojmov za njé sceno, to se dá le čutiti, povedati ne. Enako me oprostuje posebno pohvale slavnoznanega pevca gospod Frana Grbca, kojega umetniško dovršeno petje pozna vsa južna Slavija.

Kar me je prijetno iznenadilo, bilo je izvrstno petje zborov sestavljenih okoličanskimi, priprostimi mladeniči, koje vidiš sicer v Trstu opravljati trda, teška dela. Pokazali so naši mladeniči, kaj se da tudi prirostemu človeku doseči domovinsko marljivostjo in ljubavjo. Gosp. I. Košuta, povovodja, in gospodje učitelji iz okolice morejo biti ponosni, da so naobrčili tako dovršeno svoje pevce; bodi g. Košuta in gg. učiteljem tedaj v plačilo njih truda slava vseh Slovencev, ki naj bi jo uživali v čast domovini mnogo mnogo let.

Igra „Visoki C“ se je vršila povsem izvrstno. Igralci so bili dobro izbrani in njih igranje je bilo tako vrlo, da sem v zadregi, ktereга naj bi prvega začel hvaliti. Gospod Ernest Klavžar je rojen komik, igranje njegovo povsem dovršeno tako, da bi smel nastopiti oder celo dunajskih gledišč, ki slové po vsej Evropi. Pohvaliti mi je tudi vrli gospici Hakljevi, koji ste igrali jako dobro, čistim izgovorjenjem, mičnim, pravilnim kretanjem tako, da ju je bilo veselje videti. Pohvaliti moramo tudi vrli kvartet gg. učiteljev, kateri so pokazali, da so pravi mojstri petja.

„Pol sveta sliši sinom Slave“ — pravi naš pesnik in res, rod, kojemu so tako vrle moči, tako lepe lastnosti, imel bode slavno bodočnost; ni je sile, ki bi ga pogubila, saj doseže kar mu drago, bodi slavo, bodi blago, naš slovenski oratar. Razumno poučevanje v vseh vedah, pravo naobraženje bodo oskrbovali našemu rodu njegovi učeni sinovi, narodna društva, saj to je njih najblažja svrha, kakor ste društvi „Edinost“ in slovanska čitalnica v Trstu, koji se trudite zboljševati život slovanskih bratov, olajševati jim britko silo, uteševati jim tužna srca. Za tako blago delovanje se zahvaljuje slovenski rod tema društva z najzvestejšo udanostjo in bode slavil nju blage čine na veke.

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Notranja politika sedaj praznuje, ker so udje obeh državnih zbornic na velikonočnih praznicah; a centralisti i judovske novine so porabili tudi ta čas, v katerem cerkev oznanuje mir svetu, da bi zbegali ljudstvo i na Pruskem obudili pozornost „zatiranih

Nemcev“. Ni jih sram lažljivo jadikovati, da je v Avstriji v nevarnosti Nemstvo, ni jih sram iskati sočutja i pomoči od Prusov! In Avstrija redi tak izrod, doji na lastnih prsih tako kačo, ki jej preti smrtnim zobom, ako bode Avstrija tudi nemškimi otrokom ljuba mati.

Pruska oholost presega uže vse meje. Mej tem ko Bismark poudarja avstrijsko prijateljstvo i dunajski židovski časniki tak hrup delajo, da pridemo v nemilost pri Nemčiji, ako se Slovonom dadó narodne pravice, so izdajsko rogovili v Meranu neki nemško-pruski gostje, obhajajoči 84 letni god cesarja Viljeja, ker so hvalili njega zaradi zmage pri Kraljevem gradu leta 1866. Našim častnikom je zavolj tega po pravici kri zavrela i dosti ni manjkalo, da se niso krvavo maščevali.

Zadnje dni je šel glas po Trstu, da je ministerski prvosednik, grof Taaffe, odstopil, i da je poklican na njegovo mesto primorski deželni namestnik. — Mi tega ne moremo verovati, ker se nam zdi nemogoče.

Ogersko ministerstvo predloži prihodnjemu državnemu zboru načrt, po katerem se ima zopet zidati mesto Segedin, katero je lansko leto pokončala reka Tisa.

Pri tej priliki moramo opomniti, da je madjarska vlada slepa, ker se nič ne ozira na nevarnosti, katere preté ogerskej deželi od velicij vod. Reka Tisa, Donava i druge reke vedno nosijo pesek v ogerske nižave, kar vođo vedno bolj zavira tako celo, da se utegne prej ali slej velik del ogerskej dežele prominiti v jezero, ako se ne bo uže zdaj skrbelo za uredbo velicij rek. Madjarom bi mnogo koristneje bilo, ako bi se hoteli pečati z domačimi rečmi, nego da vedno bijó na veliki zvon zunanje politike i se s tem smesijo pred svetom.

Iz Bosne imamo malo veselih novic; sploh se toži, da živjajo Turci še vedno večje pravice od kristijanov, da se jim v zlasti v javnem življenju predstvo daje. V bihaškem i banjaluskem okraju so se turški razbojniki, ki v zlasti kristijane napadajo, ropajo i moré, tako namnožili, da je vlada morala proklicati stojno sodbo. — Podjetnikom i delalcem, ki so došli v Bosno, godi se tudi hudo, ker ni dela, toraj tudi ne zaslužka. — Mesto Sarajevo je naglo začelo posnemati kulturno Evropo; mestni svet je namreč sklenol na posodo vzeti 700,000 gold. za olepšanje mesta.

Tuje dežele.

Nemška politika se je na naglem prekucnola. Zadnje mesece so Nemci na Bismarkov takt smrtno sovraštvo sipali na Ruse; zdaj pa so se zopet začeli hlinoti. Tu se je moralo kaj posebnega pripetiti, kajti ne moremo verovati, da je nemško prijateljstvo odkritosrčno, ker tako še nikoli ni bilo. Morebiti je zvit Bismark slutil, da volitve v angleški parlament utegno sedanje angleško, Nemcem prijazno, vlado vreči ter zbal se zvezé angleško-ruske-francoske-italijanske, da ga je to primoralo roko podati Rusiji. Mogoče je tudi, da pri Avstriji ni našel tega, kar je iskal. I prav je storila avstrijska vlada, ako v prusko prijateljstvo nema vere, resnične so Slovence besede, ki pravi: „Slep mora biti oni diplomat, ki veruje v poštenost in nesebičnost pruskega zveznika.“

Došla se vradna poročila, po katerih se je turški sultan udal zahtevam črnogorskega kneza glede mej obeh držav. Tako je tedaj dolga pravda o tej stvari, ki je prtila užgati novo turško vojno, rešena — na papirji, če pa tudi dejanski, to se k malu pokaže.

Bulgarski knez je zadnje nedeljo odprl zopet državni zbor. Zbornico je navdušil prestolni govor, v katerem knez posebno povdarja, kako lepo ga je sprejel ruski car i kako je temu na srci bulgarske dežele blagost.

Na Francoskem je jezuvitski red odpravljen, jezuviti morajo v treh mesecih zapreti samostane, sme pa se dovoliti, da se podajša doba do konca avgusta šolskim njihovim zavodom, da učencem ne bo treba poduka pretrgati.

Svetovno politiško pomembo imajo volitve v angleški parlament, ker se angleška vlada tudi v zunanjih zadevah mora ravnati tako, kakor zahteva večina v parlamentu. Zato je lahko umevno, da je ves svet obračal oči na te volitve, ki so se vršile zadnji teden. — Dosedajna angleška, Turkom i Nemcem prijateljska, jude podpirajoča vlada, ki je prepri i svado netila po vsem svetu, nadejala se je gotove zmage; menila je tudi, z nami vred vsa Evropa, da na Angleškem ostane še vse pri starem. Zgodilo se je drugače; angleška vlada je propala; zmagal je v angleškej zgodovini nesmrtni Gladstone, mož, ki je pred leti otel svojo domovino moralnega propada, zmagal je sijajno, ker njegova stranka bode imelo v prihodnje zdavno večino v angleškem parlamentu.

Ta njegova zmaga ima veliko pomembo za ves svet. Angleži odslej ne bodo več rili i hujskali narodov po vsem svetu, ampak prizadevali se bodo, da dobro i ljudstvu v blagost vredé tiste dežele, katere imajo v oblasti; podpirali bodo vse narode o tem, da pridejo do svobode; zaradi tega ne bodo prijatelji turškej vladi, ampak gledali bodo, da osvobode ljudstva turškega jarma i tako bo Turčije k malu konec. Tudi pruskemu nenasičemu želodcu ne bodo dajali hrane; iskali bodo prijateljstva pri Francozih, Italijanih i Rusih, poslednej državi ne bodo vezali rok v kulturnih podjetjih na vshodu in v Aziji; Avstriji ne bodo sovražni, ako bo imela srce za pravice vseh svojih narodov, nje širjanju na vshod pa se utegno braniti, ker doslej še nemajo pravega zaupanja do nje.

Turkom, Prusom, judom in avstrijskim centralistom so te volitve velik udarec; vsi Slovani pa se jih moramo veseliti.

Telegrami iz Kakula poročajo, da so Avfgani začeli napadati Angleže povsod; vsi avfganski gorjanci so prijeli za orožje, vojna se je začela z nova; angleškej vladi je to jako nengodno prišlo, ker se prav zdaj vrše volitve v parlament.

Domače stvari.

Cesarjevič Rudolf dobiva na tisoče cestitek k zaročbi. Prišel mu je čestitat v imenu državnega zbora tudi slovenski poslanec, prvosednika namestnik baron Goedel, katerega je cesarjevič jako prijazno sprejel i mu hvalo izrekel, da so državni naši poslanci sprejeli podaljšanje vojaške postave i stavljenje Arliške železnice.

Slovenska matica vabi k šestnajstemu občnemu zboru, kateri bo 14. aprila 1880. l. ob 4. uri popoldne v čitalnični dvorani v Ljubljani.

Vrsta razgovorov:

1. Predsednikov ogovor.
2. Tajnikovo poročilo o odborovem delovanju od 1. januarja do konca decembra 1879. l.
3. Račun od 1. januarja do konca decembra 1879. l.
4. Proračun od 1. januarja do konca decembra 1880. l.
5. Volitev 3 udov, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun o novčnem gospodarstvu vsled §. 9. Maticinih pravil.
6. Nasvete posameznih udov.
7. Volitev 9 novih odbornikov, in sicer namesto onih, ki vsled §. 12. Maticinih pravil izstopijo iz odbora, in so gg.: Marj Josip, Praprotnik Andr., Cigale Matej, Einspieler Andr., Grabrijan Jurij, Solar Janez, dr. Šust Janez, in na mesto umrlih: Kozler Peter in Barbo Josip, grof.

Pri volitvah odbornikov „Slovenske Matice“ se vtevajo tudi volilni listi takih družabnikov, ki sicer niso mogli sami k zboru priti, pa so vendar volilne liste z lastnoročnim podpisom odboru poslali tako, da ni suma zaradi kake prevare (§. 11. Mat. pr.).

Račun za minolo, proračun za prihodnje leto in volilni listi se razdelé došlim gg. družabnikom.

Dopolnitve volitve v ljubljanski mestni zbor se te dni vrše. Nemška stranka zdaj napenja zadnje moči, da bi vsaj v enem izmed treh razredov še zmogla; upamo, da se jej še to ne posreči i da se bodo narodnjaki tako držali, da operó madež, kateri je enajst let nosila Ljubljana na belem svojem lici.

Volitve v ljubljanski mestni zbor. V tretjem razredu so narodnjaki sijajno zmagali, v drugem pa so propali, nemčurji so 40 glasov več dobili; v četrtek bo volitev v prvem razredu.

Šolstvo v Istri. V „Politiko“ se je iz Istre to-le pisalo: „Slovenske občine še v mnogih krajih nemajo lastnih šol, v katerih bi se otroci mogli učiti v materinem jeziku branja i pisanja. Vlada doslej nič ni storila za splošno slovanskega jezika, ampak le italijanski jezik je gojila i z njim izobraževala — slovansko ljudstvo. Ni še mnogo let, ko je bilo mesto Pazin slovansko, razen nekaterih rodbin, katere so italijanski govorile.“ Italijanske šole so v malo letih to mestice večinoma polastile — in iz polastitih primorskih Slovanov se goje najhujši sanjarji za „Italia unita“. I še zdaj neče vlada Slovanov toliko gojiti, da bi v prihodnje mogli zavirati v Italijo skileče italijanissime. — Naj se tedaj skrbi za slovanske šole v Istri, i naj se ne podpira nemštvo, katero na Primorskem nema življenja v sebi. Otroci iz pazinske okolice (po rodu tudi iz Pazina samega. Ur.) so zgoli Slovani, ki nobene italijanske besede ne umejo; njih število je mnogobrojno, a vendar nemajo ni ene ljudske šole v materinem jeziku. Slovanski otroci so tedaj primorani čisto italijanske šole v mestu obiskovati. V tej pozablajo (ter se učé zaničevati. Ur.) materinski svoj jezik, potem pa stopajo v nemško gimnazijo, ako so se v ljudskej šoli uspešno naučili italijanskega jezika. To so glavne napake avstrijske vlade, da vse druge jezike v šoli, urejih in javnem življenju podpira ter jim predstvo daje, le narodnega jezika ne, v katerem samem je mogoča boljša prihodnjost. V Trstu, na primer, vzdržuje vlada za malo število nemških otrok nemško deško šolo z 17 razredi i nemško dekliško šolo, v katero hodi sicer obilo, večidel — slovenskih in italijanskih otrok. Da bi vlada podpirala tejnje Slovencev v Trstu i njegovej okolici, naj se vsaj ena slovenska štirirazredna ljudska šola ustanovi, o tem nismo še nič slisali.“

*) Omenili smo uže, da ste bilo pred 21. leti le dve laški rodbini v Pazinu: vse drugo mesto, razen par slovanskih rodbin, bilo je hrvaško; to vemo dobro iz polučetrletnega prebivanja v tem majhnem gozdu, v katerem se je uže takrat isprilo renegatstvo, zatroseno iz Padove. O prilici razodenemo o tem take reči, da bodo strelili naši bratci. (Ured.)

Kletvina i šolska mladina. Zagrebška deželna vlada je izdala naredbo, v kateri se vsem vodjem in učiteljem ljudskih šol priporoča, naj po vsej moči odpravljajo kletvino mej šolsko mladino i naj preklinjalce ostro kaznujejo. — Ta naredba je posnemanja vredna i zelo želeti je, da se enak ukaz da vsem šolam po vseh krajih. Človeku se gnjusí, ako sliši proklinjati poglavce, ki se s kletvijo celo bahaja. Kdor proklinja, razodeva le svojo oholost i surovost; izobraženi i pametni človek se kletvina sramuje.

Voda. Mestno naše zastopstvo se uže nad 20 let brezpešno peča s tem, kako bi se mestu poskrbela potrebna voda. Pozvedbe i dela o tem so bila silno draga. Zdaj imamo zopet novo upanje, da mesto vendar sčasoma dobi potrebno vodo. Iz poročila glavnega zbora društva nabrežinskega vodotoka je namreč razvidno, da je profesor Wolf našel pod sv. Križem sedem tacih studencev, ki tudi v suši dajo nad 600,000 kubičnih čevljev vode na dan; da se ima ta voda, ki je po preiskavah popolnem zdrava, napejljati v Trst; da so se dotična dela, ki ne bodo zahtevala velikih stroškov, uže pričela ter se imajo k malu izvršiti.

Stradajočim Istranom se je poslala iz čistega dohodka zadnjega tržaškega bazarja, ki je dal 30,000 gld. podpore ubogim, 4,000 gld. Ali so kaj i koliko dobili ubozi naši okoličani, tega nam ni bilo mogoče zvedeti.

V moravskem deželnem namestništvu straši. Znano je, da na Dunaj premeščeni moravski deželni namestnik Possinger Slovanom ni prijatelj; delal je tam skoraj tako, kakor Auersperg na Kranjskem, ali Möring na Primorskem. Moravci so tedaj ve-

seli, da so se ga iznebili. Ali zapustil je v Brnu svojo zalogo, katera se, kakor smo brali v dopisu iz Brna v „Politiko“, novega namestnika Kalino uže zato, ker je na glas, da je pravičen i nepristranski, neizrečeno boji. Omenjeni dopis pravi, da je to čisto naravno, ker marsikaterega mladega plemiča, katerih je tam preveč, muči skrb, da bo moral v prihodnje prej iz postelje, i tudi kaj delati — za plačo.

Ker ima Moravska tudi svojega Pirkerja, zato se tam dela zdaj na vrat na nos, da se stori še, kar je mogoče, Slovanstvu v kvar.

Piruhe je dobila tudi Dalmacija. „Narodni List“ je objavil cesarski odlok, po katerem se ima s prihodnjim šolskim letom v gimnaziji in realki v Spljetu uvesti hrvaški jezik naučnim jezikom ter pristavlja: Hvala Bogu i neumornemu prizadevanju narodnih prvakov, dosegli smo uže davno iskano pravico, da se bode naša deca v dveh glavnih dalmatinskih zavodih naravno gojila, a ne mučila i ptočila kakor doslej. — Kedaj pa bodemo tako srečni mi Slovenci, da bomo mogli poročati, kako se nemške i laške šole po našej zemlji odpravljajo i v slovenske promenjajo?

Umor. Ves Trst govori o umoru, ki se je tukaj pripetil minoli teden. Oženjeni Lloydov uradnik Dalecol je 21 letno lepo vdovo Pellizari prerad imel, i neravno je, da to ni bilo po volji njegovej ženi, katera je vdovi očitala nepoštenost ter jej pretila, da se jej kaj huđega prepeti, ako se bo še dalje pečala z njenim možem. Vdova svaritve ni slusala i šla zadnji četrtak z Dalecolom iz Trsta. Dalecolova žena, zvedevši to, čakala je domu gređoča ter vdovi 19. večidel smrtnih ran, z bodalom v život zabodla ter jo tako na mestu umorila. Dalecol pa je vdovo branil ter svojo ženo tako pretepel, da jo je skoraj usmrtil. Zdravniki so jej uže smrt prorokovali, pa v nedeljo je prišla zopet k zavesti i naglo okreva. S prvo besedo je odpustila huđo žalitev svojem možu ter prosila, naj se njemu ne stori nič žalega. — O svojem času poročimo, kako bodo sodili posvetni sodniki to usmiljenja vredno morilko. Umorjeno so v nedeljo pokopali, v ponedeljek pa je šel Dalecol na nje grob ter se je ustrelil.

Razne stvari.

Judje v ogerskej zbornici. V ogerskej poslanskej zbornici se godé čudne reči; tri cele dni se je zbornica pričkala o domačih prepirih ogerskih judov. Poslanec Istoczy je rekel, da bi dobro bilo, ako bi se judje iz dežele pognali. Na to je vstal nek ud liberalne stranke, ter je z neizrečeno gorečnostjo judje zagovarjal ter rekel, da bi judje, ako bi hoteli v resnici zapustiti Pešt, ne pustili dalje, nego do Soroksara (peštanskega predmestja), potem pa bi za njimi tekli ter jih prosili, naj se vrno; kedo pa nam bi *denar dajal*, ako bi judov ne imeli? In zbornica je njegov govor jako hvalila.

Judova sodba o nemcih. Dunajski višji rabin dr. Jelinek, mož, katerega nemški časniki zaradi njegove učenosti, močno povzdigujejo, razlagal je nedavno o nemcem predmetu v Pragi. „Prager Tagblatt“ je takrat o njem to le pisal: „Dr. Jelinek je izvrstno podučen v judovskih rečeh ter ima polno najizvrstniše učenosti o starih jezikih, modroslovji i zgodovini; on je mož, ki uči judovstva mir i ljubezen“. Zanimivo je, kako ta toliko čislani mož misli o Nemcih. V zadnji njegovej kajigi „Franzosen über Juden“ britko toži modri Rabi o hudobnih Tevtonih i tevtonskej divjosti i pravi mej drugim: „Nemec ne živi le ob kruhu in vodi, Nemec se rad pretepa; german je sanjač, on večkrat tako neumljivo piše, da takoj sam sebe ne umeje, Nemec je brez srca“.

Nověna nakov na Avstrijsko-ogerskem v letu 1879. Avstrijske kovnice so imele, v minolem letu, vzlasti, kar se tiče srebrnih novcev, jako veliko dela. Vsled nizke cene srebra v Londonu se je uže v jeseni leta 1878 nakupilo mnogo srebra za nakov noveev po goldinarji i po dva goldinarja i Marije Terezije tolarjev. Meseca avgusta 1878 se je začelo uvažavati srebro večidel na račun zasebnikov in oglasitev v kovnicah je bilo toliko, da se je moral ustavit kov na račun zasebnikov. Srebro pa se je vsled poprejšnih pogodeb do konca meseca marea neprenehoma uvažalo i pozneje uvožnje so dohajale večidel na vladni račun. Od 1. avgusta 1878 do konca marea 1879 se je uvozilo 624,036 kilogramov srebra, ki ima 52,419,024 gld. vrednosti. Nakovalo se je mej tem časom 2,076,180 Marije Terezije tolarjev, 4,379,978 gold. vrednih, in 28,377,945 gold. skupne vrednosti 32,737,923 gold. Na račun zasebnikov se je nakovalo mej tem časom 25 milijonov, in ostalo je še 15 milijonov gold. kateri so se do konca meseca septembra skovali. Uvoz od 1. avgusta do konca novembra je znašal 800,854 gold. v srebru i 987 kilogramov v zlatu. V dunajskej kovnici se je skovalo leta 1879 73,953 kosov po 2 gold. 37,485,342 gold. 954,180 svetinj, za 48,300 gold. desetice, za 184,080 krajcarjev, 1,111,475 Marije Terezije tolarjev. Čekinov četvornjakov se je skovalo za 561,504 gold. enojnih za 1,735,468 gold. kosov po 8 gold. za 349,482 gold.; vsa nakov je vredna 43,805,729 gold. Vsa srebrna nakov od 1. avgusta 1878 do konca decembra 1879 znaša 48 milijonov gold., mej njo je okoli 40 milijonov gold. kovi za zasebnike. Mej tem časom je pa okoli 22 milijonov srebrnih novcev prišlo iz prometa, tako da je zdaj mej ljudstvom za 70 milijonov gold. srebrnih novcev. Izvožnja srebra je pa bila tako pičla, da ni spomina vredna.

Prvo vseučilišče v Sibiriji se je te dné v mesto Tomsku svečano edprlo.

Dobrotvorniteljno društvo v Peterburgu ima zdaj 126,645 rubljev premoženja; srbska vlada dolgoje še društvu 100,000 rubljev. V oskrbtvu ima dvanajst Bolgarov, devet Srbov in enega Čeha; razen tega daje podporo sedem bolgarskim, deset

srbskim, šest hreogovskim, štirim črnogorskim i dvema češkima dijakoma. Tudi je društvo razdelilo mnogo podpore na Srbskem, v Črnegori, na Češkem i Slovaskem. Društvu je prvosednik profesor Bestusev Rumin; plačujočih udov ima 100.

V Plevni so Bolgari našli 10,000 pušek in 16 kanonov, katere je Osman paša tam zakopal, predno so Rusi Plevno vzeli.

Južna železnica našej državi uže 22 let 34 milijonov goldinarjev dolgoje i še obresti ni plačevala od teh. Ta železnica, katere glavar je Rothschild, je v Avstriji vsemogočna. Ona je zavirala, da se do jadranskega morja ni smela nobena druga železnica zidati; kakor je ona godla, tako so doslej vsi ministri plesali; tej vsemogočnosti mora sedanja vlada konec storiti, ker je črv, ki gloje državno blagostanje.

Trtna uš. Ministerstvo za poljedelstva je prepovedalo uvažanje trsa i njegovih obstojnih delov iz Ogerskega in Hrvaškega, ker se je v teh deželah prikazala trtna uš.

Gospodarske stvari.

Plesnjevni kruh dajo nekateri živini za hrano. To je zelo nevarno, ker velikrat se je uže zgodilo, da je poginola živina, ki je tak kruh jedla. Plesnjevni kruh napravlja unetico v želodci i čevah. Kdor ima več tacega kruha, naj ga skuba i še le potem živini poklade, ker v kuhanem kruhu se vse plesnjevina uniči.

Mastno i dobro mleko je povsod, vzlasti pa v Trstu jako v čisljih. Da dobivaš tako mleko, treba je, da ima krava vedno čiste siske i da se vselej do dobrega vime izmolze, ker znano je, da so zadnje kaplje najmastniše.

Kreditni lozi od leta 1858.

Izrečkale so se dné 1. aprila 1880 na Dunaji te-le serije: 214, 385, 424, 518, 593, 981, 1108, 2309, 2691, 3578, 3699, 4036, 4151, 4175, in so dobile:

Serijska	Štev.	Gold.	Serijska	Štev.	Gold.
214	17	1500	981	14	20000
	38	400		41	400
	40	400		66	400
	62	400	1108	12	400
	66	1000	2309	52	400
	74	400		83	400
	87	400		91	3000
	91	400	2691	25	400
385	8	400		69	400
	21	400		79	1500
	57	400	3578	32	3000
	70	400		50	400
424	35	4000	3699	17	400
	55	5000		27	400
	86	400		66	400
	100	400		68	400
518	3	400	4036	66	400
	17	1000		69	400
	53	400		91	400
	69	400	4151	35	1500
	91	400		63	400
	97	400	4175	4	400
593	7	400		31	1000
	15	400		46	400
	87	20000		63	5000
	100	400		69	1000

Vsi drugi lozi zgoraj omenjenih 14 serij dobé po 200 gold. i se izplačnjejo od 1. oktobra 1880 počenshi. — Prvo srečkanje bo 1. julija 1880.

Zajem mesta Dunaja od leta 1874.

Izrečkale so se dné 1. aprila 1880 na Dunaji te-le serije: 99, 163, 685, 939, 1167, 1693, 2028, 2065, 2166, 2311, 2315, 2833, in so dobile:

Serijska	Štev.	Gold.	Serijska	Štev.	Gold.
99	54	30000	2028	50	300
163	11	300	2065	100	10000
	34	1000	2166	43	300
685	8	1000		57	300
939	54	20000	2311	8	300
	56	1000		15	300
	95	300		40	300
1167	89	1000		92	300
	91	300	2315	17	300
1693	77	300	2833	32	1000

Vsi drugi lozi zgoraj omenjenih 12 serij dobé po 130 gold. in se izplačnjejo od 1. julija 1880 počenshi. — Prvo srečkanje bo 1. julija 1880.

Zajem mesta Ljubljane.

2. aprila so bile izrečane te-le številke: 1372, 4145, 4556, 4780, 5563, 6725, 7619, 7813, 8081, 8491, 9426, 10700, 12007, 12499, 15299, 15719, 16015, 16229, 16968, 17664, 23098, 23213, 24463, 25987, 26516, 29356, 29607, 30193, 30653, 31409, 32012, 37916, 37976, 38132, 38586, 38810, 39181, 39876, 40273, 40349, 41062, 41536, 43310, 43812, 44035, 46352, 46818, 47134, 47419, 47520, 48373, 49160, 51821, 52598, 53633, 55074, 55155, 55384, 56615, 60429, 62901, 63576, 63916, 64047, 64337, 64933, 67611, 68082, 68136, 68584, 71956, 72409, 73327, 73575, 74121; — številka 30193 je zadela 35000 gold., številka 40349 — 3000 gold., št. 16229, 16968, 29356, 32012 in 37916 po 600 gld., vse druge številke po 30 gold.

Dobitke bode plačevala od 2. oktobra 1880 počenshi ljubljanska mestna blagajnica, pa tudi realna kreditna banka na Dunaji. Prvo srečkanje bode 2. julija 1880.

Tržno poročilo.

Poslovanje je zopet ponehalo nekoliko.

Kava — v najboljšem menjenji, posebno, ker so došla poročila, da so cene na Holandskem poskočile; prav tako so cene v Ameriki prav trdne in se tam zaloge zmanjšavajo. Cene so te le: Kava Moka f. 120.—, Ceylon biser t. 136 do 144.—, Ceylon plant fina f. 136 do 145.—, pol fina in srednja f. 120 do 130.—, Portorico f. 108 do 120.—, St. Domingo f. 80 do 96.—, Bahia f. 60 do 68.—, Rio najtineja f. 86 do 90.—, fina f. 78 do 83.—, 1/2 fina in navadna f. 72 do 75.—, Santos f. 82 do 95.—, Java Malang f. 95 do 98.—, Manilla f. 80 do 84.

Olje — še vedno mlahovo; kupuje se danes fino, kakor tudi navadno po nižih cenah. Namizno olje: f. 60 do 78.—, jedilno f. 46 do 48.—, bombažovo f. 34 do 40.—.

Sadje — prodaja se po nespremenjenih cenah; teško utegne kaj poskočiti, pa tudi cena mu ne pade. — Rožiči f. 5 do 7.—, fige v vencih f. 16.—, cvebe f. 27 do 32.—, rozine f. 27 do 32.—, opaša f. 30.—.

Riž — Cene tega blaga so zadnji čas nekoliko poskočile in utegnejo še poskočiti. — Riž italijanski od t. 18 do 23.—, Rangoon f. 15 1/2 do 17.—.

Mast in špeh — Cene tega blaga so nespremenjene; prodaja se mast Wilcox po t. 51 do 52.—, Bancroft po f. 52 1/2 do 54.—, špeh američanski po f. 48 do 52.

Petroliji — je za 1 do 2% ceneje, nego je bil v prošlem tednu, kupuje se danes po f. 10 1/2 in ceneje, utegne pa v kratkem zopet nekoliko poskočiti, ker se ne pričakuje tako hitro nobene ladije iz Amerike, ker so cene petrolija tudi v Ameriki poskočile.

Domači pridelki — Po fižolu nij skoro nobenega prašanja, prodaja se nekoliko za domačo potrebo, a za izvoz na inostransko skoro prav nič. — Maslo in slive vedno v najslabšem menjenji. — Krompir lep se prodaja po f. 5. — Koruza je postala ceneji; kupuje se lepo blago po f. 8 1/2, pšenica ruska po t. 13 1/2 do 14.

Vrednostni papirji — se vedno drže dobre, akopram so kurzi valute tudi visoki. — Zaupanje je še vedno prav veliko; vendar pa je previdnost prav potrebna.

Dunajska Bors

dné 6. aprila.

Enotni drž. dolg v bankovcih	73 gld. 15 kr.
Enotni državni dolg v srebru	73 „ 70 „
Zlata renta	89 „ 10 „
1860. državni zajem	180 „ — „
Delnice narodne banke	840 „ — „
Kreditne delnice	285 „ 80 „
London 10 lir sterlin	118 „ 90 „
Srebro	— „ — „
Napoleoni	9 „ 48 „
C. kr. cekini	5 „ 58 „
100 državnih mark	58 „ 55 „

!! Skoraj v dar !!

Vsled likvidacije falirane velike fabrike o srebrarstvu **Britania** na prodaj je teh le 45 kosov prav dobrih **Britania srebrnih reči** za le 6 gold. 95 kr. to je le četrtina zneska, kolikor so znesle, tedaj so skoraj darovane, in sicer:

- 6 izvrstnih namiznih nožev, Britania srebro s pravimi angleškimi srebrnimi ostrinami.
- 6 najfinejših vilic, Britania srebro iz enega kosa.
- 6 teških žlic iz Britania srebra.
- 6 žlic za kavo iz Britania srebra najboljše vrste.
- 1 velika teška žlica za mleko iz Britania srebra.
- 1 velika žlica za juho iz Britania srebra.
- 6 podkladeev za nože iz Britania srebra.
- 6 fino ciziliranih pladenj za postrežbo.
- 8 kupice za jajca iz Britania srebra.
- 1 krušna pletenica, teška iz Britania srebra.
- 2 krasna mizna svečnika iz Britania srebra.
- 1 mizni zvonček z srebrnim glasom iz Britania srebra.
- 45 kosov. Vsi ti kosi so zlit iz najboljšega Britania srebra, ki je edina na svetu znana kovina, ki ostane vedno bela, in se od pravega srebra še po 20 letnej rabi ne loči, za kar se daje poročstvo.

Vsi ti omenjeni kosi iz pravega Britania srebra, ki so poprej veljali 25 gold., dobivajo se zdaj po le 6 gld. 95 kr.

Napis in edino naročišče za c. k. avstrijsko-ogersko deželo:

General-Dopot der I. engl. Britania-Silber-Fabriken:

Blau & Kaun, Wien, I. Elisabethstrasse Nr. 6.

Posiljatev brez odloga proti poštnemu povzetju.

(2)

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————

—————